

/ЧЛАНЦИ

УДК 340.134:347(497.1)“1921/1939”; 34:929 Перић Ж.

CERIF: H 250, H 300

DOI: 10.51204/Anali_PFBU_21101A

Др Зоран С. МИРКОВИЋ*

РАД ЖИВОЈИНА ПЕРИЋА НА КОДИФИКОВАЊУ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА МЕЂУРАТНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Рад Живојина Перића на кодификовању грађанског законика биће анализиран на основу четири питања. 1) Учешће у раду Приватно-правног одсека, касније Комисије за израду грађанског законика. Задужења су подељена 29. маја 1921. године. Ж. Перић је био задужен да напише главу VIII о праву наследства (§§ 531–551), задружно право, главу XIII о законском реду наслеђивања (§§ 727–761) и главу XV о заузимању наследства у државину. 2) Мишљење Ж. Перића о методу кодификовања који је био примењен. 3) Перићево мишљење о законској терминологији израђеног пројекта који је назван Предоснова грађанског законика Краљевине Југославије. 4) Ж. Перић је написао образложење (мотиве) 1–319. параграфа Предоснове, које је службено објавило Министарство правде 1939. године.

Кључне речи: *Живојин Перић. – Грађански законик. – Кодификација. – Међуратна Југославија.*

* Редовни професор, Правни факултет Универзитета у Београду, Србија, zoranm@ius.bg.ac.rs.

1. УЧЕШЋЕ ПЕРИЋА У РАДУ ПРИВАТНО-ПРАВНОГ ОДСЕКА, КАСНИЈЕ КОМИСИЈЕ ЗА ИЗРАДУ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА

1.1. Перићево учешће на седницама

У новој држави, Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца (Краљевина СХС), наставили су да се примењују дотадашњи грађански законици и други прописи који су важили на сваком од шест правних подручја, која су чинила ту државу. Та правна подручја су била: далматинско-словеначко, хрватско-славонско, босанско-херцеговачко, војвођанско, србијанско и црногорско. У правих пет се користио аустријски Грађански законик из 1811. године (АГЗ), и то у далматинско-словеначком и хрватско-славонском у потпуности, у босанско-херцеговачком и војвођанском делимично, док се у Србији АГЗ примењивао прерађен и скраћен. Ван домашаја непосредног утицаја АГЗ била је само Црна Гора, где је на снази био Општи имовински законик из 1888, са изменама из 1898. године.

У склопу „изједначења законодавства“, како су онда називали доношење јединствених законика за целу земљу, требало је унифицирати грађанскоправну материју.¹

Уредбом од 16. децембра 1919. године, при Министарству правде су били установљени Стални законодавни савет и његов Приватно-правни одсек. Приватно-правни одсек су чинили најугледнији цивилисти: Живојин Перић, професор Правног факултета у Београду, др Иван Мауровић, професор Правног факултета у Загребу, др Драгољуб Аранђеловић, професор Правног факултета у Београду, др Грегор Крек, професор Правног факултета у Љубљани, др Лазар Марковић, министар, др Живојин Спасојевић, професор Правног факултета у Београду, Ђорђе Несторовић, председавајући те секције (касније и Комисије за писање Грађанског законика, све до своје смрти 26. јула 1935. године)², Добривоје Петковић и Мијаило Тадић, адвокати из Београда. Приватно-правном одсеку била је поверена, између осталог, израда нацрта грађанског законика за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца.

После увођења диктатуре краља Александра 6. јануара 1929. године, уместо Сталног законодавног савета основан је са истом надлежношћу

¹ Вид. о унификаторским стремљењима нових држава насталих на рушевинама Хабзбуршког царства: Slapnicka, Helmut. 1973. *Österreichs Recht außerhalb Österreichs. Der Untergang des österreichischen Rechtsraums*. Wien. 18–25.

² Касније је био бан Моравске бановине.

Врховни законодавни савет при Министарству правде.³ На основу члана 2 Закона о Врховном законодавном савету и комисијама стручњака при Министарству правде, од 31. јануара 1929, министар правде Милан Сршкић је Решењем од 19. новембра 1930. године оформио Комисију за израду грађанског законика. Комисија је, готово у истом саставу као дотадашњи Приватно-правни одсек, наставила рад на нацрту грађанског законика.⁴

На седници Приватно-правног одсека одржаној 15. јануара 1921. прочитана је одлука министра правде о изради грађанског законика (и других законика из приватноправне области).⁵

Подела задужења за „прераду Грађанског законика који важи у Хрватској“ извршена је на седници Приватно-правног одсека Сталног законодавног савета од 29. маја 1921. године. Одлучено је „да чланови изврше ревизију дотичних одредаба Хрватског грађанског законика с обзиром на три новеле... и с обзиром на утврђену судску праксу у разумевању извесних законских наређења“. Радило се о АГЗ из 1811. године, који је преведен на хрватски језик и у Хрватској и Славонији уведен у живот 1853. године под називом Опћи грађански законик (ОГЗ), са три такозване ратне новеле из 1914, 1915. и 1916. године.

Живојину Перићу је пало у задатак да овако уради главу VIII о праву наследства (§§ 531–551), задружно право, главу XIII о законском реду наслеђивања (§§ 727–761) и главу XV о заузимању наследства у државину (§§ 797–824).⁶

Одлучено је, такође, да аутори доставе готова законска решења до 1. октобра те исте, 1921. године. Дакле, у року од четири месеца! Тако амбициозан план се показао као потпуно нереалан.

Из записника се сазнаје да је Перић присуствовао, осим наведених, седницама Приватно-правног одсека (односно, од увођења диктатуре, Комисије) које су држане 13. септембра 1921, 1. априла 1922, 1. новем-

³ Вид. *Службене новине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца* 23, од 2. фебруара 1929. године, од када је почео и да важи.

⁴ Записник са седница Комисије за израду грађанског законика одржане 26. новембра 1930. Архив Југославије, Министарство правде Краљевине Југославије, фонд 63, фасцикла 8АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8 (листови 1–2) (у даљем тексту: АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8).

⁵ Протокол седнице Приватно-правног одсека Сталног законодавног савета од 15. јануара 1921. године. АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8 (л. 1–2).

⁶ Протокол седнице Приватно-правног одсека Сталног законодавног савета од 29. маја 1921. године. АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8 (л. 1–2).

бра 1922, децембра 1922, 25. октобра – 30. новембра 1924, 1. фебруара 1925, 19. октобра – 15. новембра 1925, 11. јануара – 6. фебруара 1927, 1–22. марта 1927, 22. новембра 1927, 2. фебруара – 29. марта 1929, 26. новембра 1930, 16–28. марта 1931, 16–28. маја 1931, 1'24. марта 1932, 20. априла – 7. маја 1932, 13. маја 1932. године.⁷

На седници одржаној 19. октобра 1925. године, председавајући Несторовић је упознао чланове Одсека са жељом министра правде да се издвоје делови будућег грађанског законика и то: општи део облигација (§§ 859–937), посебни део облигација (§§ 938–1292), накнада штете (§§ 1293–1341) и заједничка наређења за лична и имовинска права (§§ 1342–1450). Ти делови би чинили посебан закон о облигацијама, по угледу на швајцарски закон о облигацијама, који би био донет пре целовитог грађанског законика. Уследила је веома жива расправа. Крек био је против те идеје и поставио је питање да ли је уопште могуће да се облигационо право посебно озакони. Изразио је бојазан да би промене, прелазна и уводна наређења захтевали несразмерно много времена, труда и трошкова. Сматрао је да је облигационо право интегрални део нацрта будућег грађанског законика и да га је тешко, као део, из организовања излучити. То би могло имати незгодне практичне последице у првом реду за тумачење јер се прописи облигационог права позивају на прописе и целе правне установе других делова грађанског законика, стварног, породичног, наследног.

Због свега, Крек је предложио да се настави рад на грађанском законнику у целини. Перић и Тадић су подржали његов предлог. Остали су сматрали да ће Одсек у току рада видети да ли су тешкоће о којима је говорио Крек тако велике и онда поступити како треба.⁸

Већ на првој наредној седници 22. маја 1926. године Одсек је одлучио да се, због тешкоћа које су се појавиле, одустане од израде посебног закона о облигацијама и да се продужи рад на пројекту грађанског законика као целине.⁹

На седници Приватно-правног одсека одржаној 22. новембра 1927. године расправљано је о форми закључивања брака. Од одлуке да ли

⁷ Записници са тих седница су сачувани у АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8 и Архиву Србије, Фонд Живојина Перића, 67 (у даљем тексту: АС, ЖП). Видети Мирковић (2020, 270–280).

⁸ Записник са седнице Приватно-правног одсека Сталног законодавног савета од 19. октобра 1925. године. АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8 (л. 1–4).

⁹ Записник са седнице Приватно-правног одсека Сталног законодавног савета од 22. маја 1926. године. АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8 (л. 1–2).

ће се у земљи усвојити обавезно закључење грађанског или црквеног брака зависило је како ће бити редиговане друге одредбе грађанског законика, које се односе на брачно право. Тој седници су присуствовали само чланови Одсека из Београда. Мишљење које Одсек усвоји је требало послати и члановима Мауровићу и Креку, као и стручњаку за породично право Кушеју.¹⁰ Потом би се мишљење Приватно-правног одсека доставило министру правде, који би то изнео пред Владу Краљевине СХС на коначну одлуку. Тек након тога би се приступило дефинитивном редиговању одредаба брачног права.

У вези са тим изнета су на дискусију следећа питања:

- 1) да ли Устав из 1921. године „додирује у својим наређењима питање о форми брака, и да ли би се, према томе, у нашој држави могао увести као обавезан грађански или само црквени брак“;
- 2) пошто је у члану 12 Устава стајало „да усвојене и признате вере самостално уређују своје послове“, „да ли држава може независно од црквених власти да регулише питања црквеног брака“;
- 3) ако би се увео црквени брак као обавезан за признате религије, како би се онда регулисали „бракови између припадника разних вероисповести било признатих било непризнатих или безверника“?

Одговарајући на прво питање, сви су присутни чланови Савета изјавили да Устав из 1921. године ни у једном члану не говори о форми у којој се брак има закључити. Устав само у члану 29 прописује: „Брак стоји под заштитом државе.“ Чланови Одсека сматрају да се у том члану не говори о форми брака него само о томе да држава сматра брак државном институцијом која чини основу њеног постојања. Због тога држава брак узима у заштиту и против је потпуне слободе брака: брак се не може закључити у сваком узрасту и прилици, а једном закључен не може се својевољно раскинути.

Чланови Одсека су сматрали да држава није у довољној мери заштитила брак. Уместо да пропише позитивне норме о браку, држава је

¹⁰ На седници Приватно-правног одсека одржаној 1. новембра 1922. године, на Мауровићев предлог, одлучено је да, осим др Чедомиља Митровића, професора Београдског универзитета, део о брачном праву ураде др Едо Ловрић, професор Загребачког универзитета, и др Раде Кушеј, професор Љубљанског универзитета. Записник са седнице Приватноправног одсека Сталног законодавног савета Министарства правде одржане 1. новембра 1922. године. АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8 (л. 1–2).

оставила и на снази стање које је затекла у тренутку уједињења. Последица тога је да се брак закључен у једној покрајини, према њеним прописима, у другој сматра неважећим. Тако, на пример, црквене власти на територији Србије не сматрају важећим грађански брак закључен у Војводини, Римокатоличка црква не сматра да је уредан мешовити брак закључен пред православним свештеником и тако даље.

Услед тога, најважнија питања брака су била нерегулисана и неодређена, против чега су дигли глас поједине црквене организације, правничка удружења, приватна лица. Приватно-правни одсек је сматрао да држава треба унапред да утврди форму у којој се бракови имају закључивати и да пропише сметње за закључење брака.

Чланови Приватно-правног одсека изјаснили су се о форми закључења брака. Митровић је истакао начело: „Свакоме грађанину (треба) оставити на вољу да бира облик у коме ће се брак закључити, јер се само тако ујемчава слобода уживања грађанскога права.“ Са тим мишљењем се сложио и Тадић. Петковић је био за „грађански брак као обавезан за све држављане а црквени као факултативан“.

Аранђеловић се изјаснио на следећи начин: „Држава ће прописати да је за закључење брака обавезна извесна форма закључења. Та ће форма бити двојака:

- 1) за припаднике појединих државом признатих религија држава ће прописати форму, коју поједине религије траже за закључење брака. Та ће форма онда бити државна форма за припаднике догматичних религија кад хоће да закључе брак...
- 2) за лица која не припадају ни једној религији, даље за лица која су припадници појединих религија, као и за мешовите бракове али када свештеници појединих религија неће да венчају, јер тврде да закључење брака између тих лица религија не допушта, а држава те религијске захтеве не признаје, уводи се грађански брак по нужди пред грађанском влашћу.“

О форми закључења брака Перић је изјавио: „1. У начелу да та форма буде религиозна; 2. изузетно: грађанска, и то установа: *Notcivilehe* аустријског права.“ Он објашњава да члан 12 Устава из 1921. године не забрањује црквени брак, како су мислили неки правни писци. Перић је сматрао да став 2 члана 12 Устава („Уживање грађанских и политичких права независно је од исповедања вере“) не иде даље од Берлинског уговора од 13. јула 1878. године, који је „поставио принцип да се не може, из верских разлога, једна читава категорија појединаца

искључити из уживања грађанских и политичких права (мислило се посебице, на Јевреје)". Из тога произилази, резонувао је Перић, да Устав оставља законодавцу одрешене руке у нормирању установа које стоје у вези са религијом. Уставом зајамчена слобода вере и савести, према Перићевом мишљењу, само значи да законодавац не би могао да наметне појединцима „ову или ону веру“ или „да им уопште забрани да верују“. Слобода да се исповеда вера по вољи или уопште не верује нема везе са формом закључења брака, држао је Перић и закључио да законодавац суверено решава о тој форми.

Перић је отишао и даље тражећи од државе да не буде равнодушна према томе хоће ли појединци веровати или неће веровати јер од тога, према његовом мишљењу, зависи у ком смислу ће се друштво развијати, да ли у смислу „материјалистичкога или спиритуалистичкога схватања“. Ако држава да предност духовној (спиритуалистичкој) култури над материјалном, што би требало према Перићевом мишљењу, онда „држава мора имати о друштву религиозну концепцију а не атеистичку, пошто верски осећај нарочито доприноси ширењу духовне културе“. Коначно, Перић је рекао да је „за нас хришћане хришћанска религија (је) најсупериорнија“ и стога би „наша Држава требало да има не само верску него још и хришћанску концепцију о човечанству и његовим циљевима“. Због тога се Перић залагао да „законодавац треба да стоји на становишту религијског схватања и да код брака установи црквену форму... али с тим ограничењем да се лица која не припадају никаквој вери (*confessionslose*) или никаквој признатој вери могу венчати и у грађанској форми“.

Та дуга дискусија вредна посебне пажње завршена је тако што су чланови Приватно-правног одсека закључили да се не може озаконити грађански брак као обавезан за све држављане јер би то наишло на несавладиве тешкоће (противљење црквених организација итд.). Због тога су предложили:

„а) Усвојити црквени брак као обавезан за све припаднике једне и исте вероисповести, а за бракове у којима су једна или обе стране из разних признатих или непризнатих вероисповести увести као обавезан грађански брак (*Notcivilehe*). То исто вреди и кад безверници ступају у брак међу собом или с лицем које припада којој признатој или непризнатој вероисповести.

б) Брачне спорове између свих држављана Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца судиће редовни грађански судови, изузимајући брачне спо-

рове кад оба супружника припадају исламској вери за које спорове надлежан шеријатски суд.

в) Књиге (матрикуле) рођених, венчаних и умрлих водиће се код среских судова.¹¹

Комисија за израду грађанског законика је, након више састанака, на седници одржаној 13. маја 1932. године завршила друго читање целокупног нацрта грађанског законика. Бертолд Ајзнер (Bertold Eisner), заступник министра правде, изнео је програм даљег рада на грађанском законнику.

Одлучено је да Мауровић са хрватско-славонског, Крек са словеначко-далматинског и Аранђеловић са правног подручја предратне Србије још једном прочитају и прегледају нацрт грађанског законика, а да Перић (у сарадњи са Спасојевићем) изради образложење (мотиве) тог нацрта.

Комисија је нацрт грађанског законика назвала „Предоснова“ због тога што тај нацрт није био дефинитиван. Изнети су и разлози против брзог објављивања нацрта. Мауровић је своје противљење образложио речима да би то дало „обилно разлога оним правницима, који су против сваке рецепције (у ширем смислу) аустријских закона (види др. Јанковића у ‘Браничу’ и у ‘Архиву’) да се у још већој мери успротиве нашем целом досадашњем раду око о. гр. Законика“. Према његовом мишљењу, „тако би могла коначно пасти и наша главна идеја, која је у даним приликама безуветно оправдана да (је) наиме унифицирано опште грађанско право уско надовезано на досадашње правно стање његово у целој држави“. Осим тога, сматрао је да би прописи о брачном праву из пројекта отежали актуелне преговоре о конкордату између Југославије и Ватикана.

У вези са тим примедбама Крек је изјавио да пројекат има много крупних мана. Те мане су резултат тога што се на њему радило у великим размацима, са дугим паузама, тако да су поједини делови неједнако израђени. Неки делови, који су били завршени у почетку, скоро уопште нису одступали од АГЗ, док су доцније израђени делови више-мање модернизовани.

Треће и последње читање Предоснове завршили су сами Мауровић и Крек (Аранђеловић је био спречен због других обавеза) у Љубљани

¹¹ Записник са седница Приватно-правног одсека Сталног законодавног савета одржане 22. новембра 1927. године. АС, ЖП, 67 (л. 1–12); Мишљење Живојина Перића од 23. новембра 1927. године. АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 13, 28 (л. 1–4).

од 23. септембра до 11. октобра 1933. године. Потом су Министарству правде послали коначну редакцију Предоснове. Мауровић и Крек су написали и део о реалним теретима, §§ 559–570, који је унет као VIII поглавље другог дела иза поглавља о служностима. Предоснова је објављена у првој половини идуће, 1934. године (Perić 1939, III–V).¹²

1.2. Перићев рад на тексту

Перић је написао „Кратко објашњење“ оних делова на којима је он радио, које је датирао 6. јуном 1922. године и својеручно потписао.¹³ Први део тог документа био је посвећен глави VIII – општем делу наследног права, §§ 532–551 ОГЗ (АГЗ).

У § 532 Перић је изоставио да је наследно право стварно право јер је сматрао да је то застарела дефиниција. Додао је да му особина наследног права да дејствује *erga omnes* не даје карактер стварног права.

Према Перићевом мишљењу, § 536 није одговорио на питање од кога дана се сматра да је наслеђе отворено у случају оглашења несталога за умрлога јер спада у општи део грађанског права. Решење би, сматрао је, могло бити да судске одлуке о томе имају декларативни, а не конститутивни карактер.

У § 538 Перић није задржао установу „да се презумптивни наследник може одрећи права наследства за живота *de cuius*-а“. Перић је сматрао да док је *de cuius* жив, право наследства је само једно „тако звано (тобожње) право“, само једна „нада да ће се добити право наслеђа, а наде не могу бити предмет правних послова (трансакција)“.

Перић је навео да у Закону о задужбинама Краљевине Србије из 1912. године није јасно може ли настати задужбина по смрти завештаоца и бити наследник. Да би решио то питање, Перић је унео нови § 538а, којим је прописано да одобрење власти, које је потребно за стварање једног правног лица, може доћи и после отварања наслеђа.

У § 540 Перић је предвидео већи број случајева недостојности него што то стоји у ОГЗ (АГЗ), по узору на § 2339 немачког Грађанског законика (НГЗ) и § 540 швајцарског Грађанског законика (ШГЗ). Он је упутио и на § 727 француског *Code civile*, који је предвиђао три случаја недостојности.

¹² Записник са седница Комисије за израду грађанског законика одржане 13. маја 1932. године. АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8 (л. 1–5).

¹³ „Кратко објашњење“ Перића од 6. јуна 1922. године упућено Приватно-правном одеку Сталног законодавног савета. АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8 (л. 1–14).

У § 540а Перић је искључио опроштај недостојности, по узору на француски *Code civile*.

Према § 541 ОГЗ (АГЗ), недостојност није сметала потомцима недостојника да наследе *de cuius*-а само ако је недостојник умро пре *de cuius*-а. Међутим, ако је недостојник надживео *de cuius*-а његови потомци нису могли наследити на место и у име њега, већ ако по свом сопственом праву не би били позвани на наслеђе *de cuius*-а, део недостојнога наследника би припао санаследнику или санаследницима. Перић је редиговао тај члан тако да потомци недостојника наслеђују и у том случају, искључујући санаследнике недостојника. Аутор се позвао на § 541 ШГЗ и сличан смисао § 2344 НГЗ.

Перић је био мишљења да § 546 ОГЗ (АГЗ) није изреком прописао од којег тачно тренутка прелази власништво заоставштине на наследника. То је изазвало живу дискусију у којој је изнето више мишљења. Већинско мишљење је било да то бива тек судском одлуком о предаји заоставштине наследнику. Дискусија је била заснована, сматрао је Перић, на систему римског права, према коме је (осим код нужних наследника) заоставштина, све до изјаве наследника да се прима наслеђа, представљала *hereditas iacens*. Међутим, нови законици, § 1922 НГЗ и § 560 ШГЗ, усвојили су правило да власништво заоставштине стиче наследник самом смрћу *de cuius*-а. Исто правило Перић је унео у нови § 546а.

Перић је то образложио новим концепцијама о друштву, заснованим на начелу друштвене солидарности, по којима воља појединца, ни у приватном праву, не може више бити тако суверена као што су је схватили старији грађански законици. Ако је општи интерес да се наследник сматра власником заоставштине још од дана отварања наслеђа, дакле и пре него што се о наслеђу изјаснио, да би се избегле све оне последице које собом носи *hereditas iacens*, начело аутономије воље појединца мора уступити пред општим интересом. Но, то је само један тренутак, док се наследник не изјасни, тако да начело аутономије воље остаје очувано.

Перић се веома похвално изразио о решењу из § 546а, према коме је следбеник *mortis causa* или наследник те онда он самим отварањем наслеђа стиче и својину и државину, или је испорукопримац и онда отварањем наслеђа задобија у опште само тражбено право, а код ствари, својину и државину тек традицијом (материјалном предајом покретних ствари, односно уписом у земљишне књиге непокретних ствари).

Перић је § 551а преузео из НГЗ (§ 1953) и ШГЗ (§ 572). Тај параграф, за разлику од хрватског (аустријског), прописује да потомак онога који

је одбио наслеђе равноправно конкурише на наслеђе *de cuius*-а са другим санаследницима.

Други део Перићевог „Кратког објашњења“ био је посвећен глави XIII о законском наслеђивању, §§ 727–761 ОГЗ (АГЗ).

Перић је у вези са § 733а указао на значај репрезентације: а) репрезентент, помоћу степена репрезентиранога (онога кога представља), изједначава се у степену са наследницима *de cuius*-а и тако наслеђује, што, без права репрезентације, не би било могућно, и б) потомци (репрезентанти) репрезентиранога добијају само онолики удео у заоставштини *de cuius*-а колики би добио репрезентирани да је надживео *de cuius*-а, без обзира на број њихов.

Поводом две представке Перића, од 10. и 29. октобра 1921. године, поводом изједначења мушких и женских особа у законском наследном реду, Приватно-правни одсек је на својим седницама 27. октобра и 16. новембра 1921. године донео две одлуке. Прва, да се у градским (варошким) инокосним породицама усвоји систем ОГЗ (АГЗ), то јест да се у целој држави потпуно изједначе у праву наслеђа мушка и женска деца. Друга одлука је била да у сеоским инокосним породицама у истом степену наслеђују и мушка и женска деца, с тим да женској деци припада половина онога што би припало мушкој. Те две одлуке су постале § 733б.

Перић је нагласио да је у §§ 735–737а и 738–743а усвојен систем ОГЗ (АГЗ) у другом, трећем и четвртом наследном реду. То је имало двојако значење: 1) да су изједначени и у градским и у сеоским породицама у целој држави мушки и женски сродници *de cuius*-а, б) да не постоји разлика у законском наслеђивању између очеве (мушке) и мајчине (женске) линије.

Перић је указао на велику новину у § 751, према којој су из наследства искључени сродници даљи од четвртог наследног реда и да је то учињено према § 63 I новеле. То је засновано на одлуци Приватно-правног одсека да се при преради ОГЗ (АГЗ) имају у виду све три аустријске новеле, из 1914, 1915. и 1916. године.

Перић је § 752 изменио у корист наследног права законитих потомака ванбрачнога детета, које је умрло пре ступања његових родитеља у брак.

У складу са §§ 65 и 66 аустријске I новеле, Перић је учинио две измене у §§ 754 и 754а, и то: а) ванбрачном потомству дато је законско наследно право према ванбрачној мајци и њеним сродницима и б) ванбрачној мајци и њеним сродницима дато је законско право

наслеђивања ванбрачне деце која би умрла без потомства. (Српски Грађански законик [СГЗ] није дао ванбрачној деци законско наследно право према ванбрачној мајци, док је ОГЗ [АГЗ] ванбрачној деци дао законско наследно право према ванбрачној мајци, али не и према мајчиним сродницима. Према одредбама СГЗ, мајка није могла да наследи своје ванбрачно дете, а према ОГЗ [АГЗ] могла је само мајка да наследи своје ванбрачно дете, али не и њени сродници.)

Перићево решење је било уграђено у § 737 Предоснове: „У погледу на матер и материне сроднике имају ванбрачна деца при законском наслеђивању једнака права са брачном децом.“

Перић је унео § 756а о наслеђивању усвојеника који нема потомства.

У § 757 Перић је, на основу упуте Приватно-правног одсека, нашао да је за супругу бољи аустријски систем који је супрузи признао законско право наслеђа према мужу (за разлику од права ужитка, који је супруга имала према §§ 412–416, 523 и 524 СГЗ). И муж је имао законско право наслеђа према умрлој супрузи. Тако је у начелу усвојен систем § 757 АГЗ у новој редакцији. Перић је одступио од аустријског система само у погледу величине наследног дела супруга с обзиром на то да ли је реч о инокосним градским (варошким) или сеоским породицама.

То Перићево решење је било уграђено у § 740 Предоснове као „законско право наследства брачног друга“.

Партије о наследном праву које је редиговао Перић¹⁴ претресане су на седницама Приватно-правног одсека, одржаним од 1. до 22. марта 1927. године. Перић је на седници од 5. марта одржао говор у коме је рекао да је општи део наследног права „израдио пре скоро 5 година (1922. год.)“. Тада се још мислило, казао је он, да текст АГЗ служи као база за рад, али уз могућност да се он побољша решењима из новијих грађанских кодификација (немачке, швајцарске итд.). Тако је Перић у изради општег дела наследног права нарочито из НГЗ унео ове измене: а) није прихватио установу *hereditas iacens*, као ни б) установу одрицања од наследства (*Verzicht*), в) унео је неке случајеве недостојности, г) унето је да право представљања (репрезентације) може постојати и у случају побијања наследства. Касније је Приватно-правни одсек донео одлуку да се има готово дословно држати текста АГЗ. Због тога је Перић предложио да дискусију и рад на општем делу наследног права

¹⁴ Перићев нацрт општег дела наследног права §§ 531–551 (глава VIII) и законског реда наслеђивања §§ 727–761 (глава XIII) изложен је на 23 странице, носи његов ручни потпис и није датиран. АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 9, 17.

наставе на основу текста АГЗ, а његов нацрт, који се „доста разликовао од тога законика“, да се приложи као *votum separatum*.

Приватно-правни одсек је поводом општег дела наследног права прихватио из Перићевог предлога само §§ 539 и 539а *in suspecto* док се не реши питање о правним лицима у општем делу грађанског законика, и § 540, такође, *in suspecto*.¹⁵

Упоредни приказ текста АГЗ и Предоснове показује следеће:

АГЗ		Предоснова
§§		§§
531	= ¹⁶	571
532	=	572 (Изостављено је: „Ово је стварно право.“)
533	=	573
534	=	574
535	=	575
536	=	576
537	=	577
538	=	578
		578, ст. 2 је нов – о наследном праву зачетог али још нерођеног детета
539	≠	579 је нов – о наслеђивању правних лица
540	≈	580
541	≠	582 – потомци недостојника су могли наследити оставиоца и кад је недостојник надживео <i>de cuius</i> -а
542	=	581
543	/	Изостављено
544	/	Изостављено

¹⁵ Записник са седница Приватно-правног одсека Сталног законодавног савета одржаваних од 1. до 22. марта 1927. године. АС, ЖП, 67 (л. 1–9).

¹⁶ Легенда: = једнако; # различито; ≈ слично.

АГЗ		Предоснова
545	=	583
546	=	584
547	=	585
548	=	586
549	=	587
550	=	588
551	=	589 (Додато је да се може унапред одрећи права наследства „уговором са оставиоцем. За ваљаност уговора потребан је јавнобележнички акт или посведочење судским записником“.) ¹⁷

Прељуба и родоскрвнуће (§ 543) и дезертерство (§ 544) као узроци неспособности за наслеђивање према ОГЗ (АГЗ) изостављени су из Предоснове.

Поређење показује да су одредбе Предоснове о способности за наслеђивање (§§ 578, ст. 2 и 579), о узроцима неспособности (§§ 580 и 582) те о одрицању од наследства (§ 589) унеколико другачије од одредаба ОГЗ (АГЗ) (§§ 539, 540, 541, 543, 544 и 551) (Maurović 1934, 34–36; Radović 1975, 278; Eisner, Pliverić 1937, 363). Изузме ли се то, остали Перићеви предлози нису нашли место у тексту Предоснове. Перић је као главни разлог неусвајања његових предлога видео у методу кодификовања (о чему ће бити речи у следећем поглављу).

Потом је на седницама Приватно-правног одсека одржаним у марту 1927. године претресана глава XIII о законском наслеђивању, §§ 727–761 АГЗ, које је редиговао Перић. Он је рекао да је у основи прихватио наследни систем АГЗ. У складу са одлуком Приватно-правног одсека, Перић је одступио од аустријског система за Србију и Црну Гору у случају сеоских инокосних породица у два случаја. Први, у законском наслеђивању у првом наследном реду мушки потомци су повлашћени према женским, мада ће и ови, и онда када има мушких потомака, добити један део наследства. Други случај је узајамно наслеђивање супруга.

¹⁷ Видети: *Tumač Obćemu austrijskomu građanskomu zakoniku (Tumač)*, 3–19; *Предоснова*, 1934, 118–121; Eisner, Pliverić 1937, 350–369.

За остале наследне редове, други, трећи и четврти, усвојен је у потпуности, и за сеоске инокосне породице, систем АГЗ, казао је Перић. Неће се више ни у Србији и Црној Гори у законском наслеђивању правити разлика између мушке и женске лозе, нити у појединим наследним редовима између мушких и женских, осим у првом наследном реду.

Перић је закључио да је његов нацрт о законском наслеђивању идејно следио аустријска решења и да се од њих одваја местимиче стилизацијом и реченим одступањима. Предложио је, ипак, да се дискусија води „на бази аустријскога текста, пошто смо се решили да се у начелу држимо и саме стилизације аустријскога Грађанског законика“.

О параграфима о законском наслеђивању које је редиговао Перић Приватно-правни одсек је закључио:

1) да одредбе § 733б и 733в Перићевог предлога уђу у Уводни закон за Србију. Суштина тог предлога је да се у целој држави потпуно изједначе у праву наслеђа мушка и женска деца, с тим да у сеоским инокосним породицама женској деци из истог наследног реда припада половина онога што би припало мушкој (Перићев предлог је био да мушки потомци имају предност у односу на женске само у првом наследном реду, а не у свим наследним редовима како је закључио Приватно-правни одсек.);

2) да Перићев текст § 757 о праву законског наследства брачнога друга уђе у Уводни закон за Србију. Он је предвиђао да надживели брачни друг, ако оставилац има деце, добија удео у заоставштини, већи у инокосним градским (варошким) породицама, а мањи у сеоским породицама.¹⁸

Упоредни приказ §§ АГЗ и Предоснове о законском наследном реду показује:

АГЗ		Предоснова
§§		§§
727	=	720
728	=	721

¹⁸ Записник са седница Приватно-правног одсека Сталног законодавног савета одржаваних од 1. до 22. марта 1927. године. АС, ЖП, 67 (л. 1–9).

АГЗ		Предоснова
730	=	722
731	#	723 Иста су прва четири наследна реда
732	=	724
733	=	725
734	=	726
735	=	727
736	=	728
737	=	729
738	=	730
739	=	731
740	=	732
741	=	733
742– 749	=	Изостављени су.
750	/	734
752	#	735
753	=	736
754	≈	737 Осим мајке, ванбрачна деца наслеђују и мајчине сроднике.
755	=	738
756	≈	739 Осим мајке, и њени сродници наслеђују ванбрачну децу (став 2).
757 758	#	740
759	=	740 (став 2) 742

АГЗ		Предоснова
/	/	741 Нови
760	≈	743
761	≈	744 ¹⁹

Радикалну промену у Предоснови представљао је § 723, који је законско право крвних сродника ограничио на четири наследна реда, с тим што су у четвртом наследном реду позвани на наследство само оставиочеви прадедови и прабабе. То је учињено по угледу на аустријску I новелу из 1914. године. Због сужавања круга законских наследника § 731 АГЗ преузет је само делимично. Изостављени су §§ 744–749 АГЗ, којима је било предвиђено шест наследних редова, јер то више није одговарало постојећим приликама (Maurović 1934, 40).

Велика новина у односу на АГЗ било је законско право наслеђивања брачног друга. Предоснова је, по угледу на I новелу, дала надживелом брачном другу, и кад наслеђује заједно са оставиочевом децом, једну четвртину заоставштине у својину (уместо на уживање), а једну половину кад наслеђује са оставиочевим родитељима и њиховим потомцима или с оставиочевим дедовима и бабама (ст. 1 § 740 Предоснове). Ако нема законских наследника првог или другог наследног реда, ни дедова ни баба, надживели брачни друг добија цело наследство у својину (ст. 2 § 740 Предоснове). Предоснова је надживелом брачном другу дала још и право на покретне ствари из брачног домаћинства, уз ограничење да то буде само оно што је брачном другу нужно за властите потребе, ако оставилац има деце (§ 741) (Maurović 1934, 41–43; Radović 1975, 281).

Предосновом је изједначен положај женске и мушке деце у наслеђивању, као и положај наследника са женске са оним са мушке стране за целу земљу, дакле и за Србију и Црну Гору. Међутим, наслеђивање у сеоским инокосним породицама било је изузето од општег наследног реда, као и наслеђивање у породичним задругама и код муслимана, о чему је требало донети посебне законе. Дакле, регулисање наслеђивања у сеоским инокосним породицама, које је било осетљиво питање, нарочито у Србији и Црној Гори, остављено је за неко будуће време.

¹⁹ Видети: *Титаћ*, 143–162; *Предоснова*, 1934, 145–151.

На крају, поводом трећег дела који је Перић требао да уради, глава XV о узимању наследства у државину, §§ 797–824 АГЗ (*Тумац*, 203–231), он је рекао да је нацрт те главе „израдио онако како је то одсек желео, т.ј. строго по тексту аустр. Грађ. Законика (са новелирањем § 822, Новеле III, §-а 73)“. Тако је § 822 АГЗ, с обзиром на поменуту новелу, одлуком Одсека постао §§ 805–807 Предоснове.²⁰

2. ПЕРИЋЕВО МИШЉЕЊЕ О МЕТОДУ КОДИФИКОВАЊА КОЈИ ЈЕ БИО ПРИМЕЊЕН

Уредбом од 16. децембра 1919. године приступило се „изједначењу грађанског права за целу земљу“ односно изради јединственог грађанског законика за целу земљу. Да ли грађански законик треба да буде потпуно нов – било је прво питање које се поставило пред Владу Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Идеја о изради потпуно новог грађанског законика врло је брзо напуштена. Основни разлог је био тај што је за израду једног потпуно новог законика потребан дуг временски период. Прилике новонастале државе нису дозвољавале да кодификација једне од најважнијих грана права траје деценијама. Идеја о прихватању неког од постојећих законика била је, у датим околностима, прихватљивија.²¹

Отпала је идеја да рад на пројекту грађанског законика за Србију, који је започет 1908. године, буде узет за основ из два разлога. Прво, тај рад није био потпун јер није садржао одредбе из породичног, наследног и задружног права. Друго, радило се о рецепцији НГЗ. Поставило се питање да ли је оправдано да НГЗ буде основа за будући законик нове државе.

Влада Краљевине СХС је одлучила да основ за израду јединственог грађанског законика буде један од три важећа грађанска законика на државној територији: 1) АГЗ, који је био на снази на највећем делу југословенских покрајина бившег Хабзбуршког царства, 2) СГЗ из 1844. године, који је важио на територији доратне Краљевине Србије, и 3) Општи имовински законик из 1888. године (ОИЗ), који је био на снази на територији доратне Краљевине Црне Горе.

²⁰ Видети главу XVI, §§ 780–809 (*Предоснова*, 1934, 158–164).

²¹ О методу кодификовања који је примењиван у међуратној Југославији, Пољској и Чехословачкој писао је Мирковић (2020, 182–188).

Из доступне грађе је видљиво да СГЗ није уопште узиман у обзир као основа за писање грађанског законика нове државе јер је већ деценијама критикован као застарео, непотпун итд. Остало је да се изабере између АГЗ и ОИЗ.

На крају, Влада је за основу будућег грађанског законика Краљевине СХС узела АГЗ (ОГЗ) из 1811. године, са ратним новелама из 1914, 1915. и 1916. године.

Перић је о тој одлуци Владе и разлозима за ту одлуку писао следеће: „Влада је, без дугог колебања, решила се за први од та три Законика, то јест за Грађански законик Аустријски (у његовом хрватском издању од године 1852.). Једно зато што је тај Законик имао највише примене на територији наше Државе. И, заиста, он је био и непрестано је на снази у Словеначкој и Далмацији, Хрватској и Славонији (овде, разуме се, без његових измена и допуна познијих од 1868. год., када је Троједна Краљевина Хрватско-Славонско-Далматинска ушла у састав Земаља Круне Св. Стефана, с тим да је Далмација остала и даље под фактичком сувереношћу Аустрије...), у једном делу Војводине и, најзад, у Босни и Херцеговини где Аустр. Грађ. Законик вреди као спомоћно право али све са широм и широм применом. Затим, исти, Аустријски Грађ. Законик јесте основа и Срп. Грађ. Законика, пошто је овај Законик, у главном, само скраћен превод Аустр. Грађ. Законика (изузимајући, разуме се, прописе који су му оригинални, нарочито прописе о Породичним Задругама и о првенству мушких у Законском Наследном Праву). С друге стране, пак, Аустр. Грађ. Законик, и ако датира још из почетка прошлога, Деветнаестог Века, ипак је у главном задржао и до данас свој високи ранг и ауторитет, особито откако је измењен и допуњен трима новелама од 1914–1916. године“ (Перић 1939, 2–3).

Општи имовински законик за Црну Гору из 1888. (уз измене и допуне из 1898. године) није могао доћи у обзир из два главна разлога. Прво, оно што је у њему било специфично црногорско није било употребљиво у другим крајевима државе. И друго, у њему није било прописано наследно и породично право.

Основни разлог, осим његове вредности, да се за основ узме АГЗ, с правом је сматрао Перић, био је тај што се АГЗ примењивао на свим подручјима бивше Аустроугарске, а био је и узор при писању СГЗ. Дакле, само мала територија Црне Горе била је ван домашаја АГЗ.

Перић даље констатује да је Влада оставила одрешене руке Сталном законодавном савету у погледу питања у којем обиму ће АГЗ послужити као база за рад (Перић 1939, 3–4). Перић замера Сталном законодавном савету да је у току времена мењао своје мишљење о питању обима у којем ће бити преузет АГЗ.

Он наводи одлуку Приватно-правног одсека са седнице од 29. маја 1921. године да се изврши ревизија односно прерада АГЗ, узимајући у обзир три ратне новеле из 1914, 1915. и 1916. године и судску праксу која је настајала читав један век и била значајан материјал за прераду тог законика. Међутим, Перић не помиње да је Приватно-правни одсек ту одлуку донео када су у заседању били само српски (београдски) чланови Одсека: Несторовић, Перић, Аранђеловић, Петковић и Тадић.²²

Но, пре те одлуке, чланови одсека су размишљали и о једној радикалнијој ревизији АГЗ. Перић о томе сведочи: „Ревизији при којој би се имали у виду и Грађански Законници других напредних држава: само се то није дефинитивно примило него се је усвојио метод једне, истина, уже прераде, ревизије, али тек прераде, ревизије. У сваком случају, тада се није хтело пренашање, у Општи Југословенски Грађански Законик, текста Грађ. Законика Аустријскога (са Новелама). Сама идеја прераде, ревизије, то је искључивала.“ Перић је сматрао да идеја прераде (ревизије) подразумева и позајмице из других, новијих европских законодавстава, јер је јуриспруденција судова који су примењивали АГЗ користила нове резултате у европском грађанском праву и тиме допуњавала АГЗ (Perić 1939, 4).

Перићеве речи о једној обухватнијој преради АГЗ потврђују и седнице Приватно-правног одсека од 15. јануара и 13. септембра 1921. године. Приватно-правни одсек је 15. јануара 1921. године решио да основ за израду грађанског законика буде АГЗ „пошто су начела тога законика више мање и до сада владала у свим покрајинама нашег народа с тим, да се у тај законик унесу и сва она наређења која су ушла у модерније законике и која тачније и праведније регулишу приватно правне одношаје грађана, водећи при том рачуна о особеностима које постоје, и које се за сада не могу изравнати и изклонити у појединим крајевима Краљевине“.²³

На седници Приватно-правног одсека од 13. септембра 1921. године, којој су присуствовали само чланови из Београда: Несторовић, Перић, Митровић, Аранђеловић, Марковић и Петковић, одлучено је да „се за основ рада узме Хрватски грађ. законик с новелама у коме има нарочита пажња да се обрати на језик (подвучено у документу – прим. З. М.), с тим да господа редактори предложе секцији на оцену измене

²² Протокол седнице Приватно-правног одсека Сталног законодавног савета од 29. маја 1921. године. АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8 (л. 1–2).

²³ Протокол седнице Приватно-правног одсека Сталног законодавног савета од 15. јануара 1921. године. АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8 (л. 1–2).

и допуне ако би се какве за поједину материју показале као потребне“. На Митровићев захтев да постави основе за партију брачног и родитељског права, Одсек је одговорио: „Да г. Митровић изради ову партију према новели аустријског грађанског права са својим предлозима које би евентуално као потребне нашао.“²⁴ Дакле, београдски чланови Одсека су, примајући АГЗ са новелама за основу, дозвољавали измене и допуне тамо где би редактори нашли за потребно. Поврх тога, тражили су да се нарочита пажња обрати на језик.

Међутим, из рада на кодификацији током 1922. године видљиво је да се Приватно-правни одсек одлучио за сужавање појма и обима прераде (ревизије) АГЗ. На Креков предлог да се изради „нов Законик“ на основу АГЗ и ратних новела, Приватно-правни одсек је 1. априла 1922. године закључио: „Да се не ради нов закон већ да се Хрватски Грађански Законик, са трима Новелама Аустр. Грађ. Законика, колико је потребно допуни и измени како би се што пре дошло до заједничког Грађанског Законика. То захтева постављени циљ да се што брже изврши унификација законодавства, која је један од најважнијих фактора за консолидовање наше Државе, а тако раде и друга Г. Г. редактори. Изузетак чине само поједине партије, где ће се моћи у већој мери израђивати нове законске одредбе, као код наследног, породичног, задружног и баштинског права. Према овоме одлучено је: да се у наведеном смислу продужи рад на пројекту Грађанског законика; да се контролише превод аустријског Законика и обрати нарочита пажња на језик; да се у пројекат унесу новеле Аустријског Грађанског Законика; да се нејасне ствари евентуално измене, спорна питања по могућству реше, застареле ствари избаци; и да се задржи иста нумерација §§-а, додајући нове праграфе старима (bis) како би се лакше користили аустријском правном науком и јуриспруденцијом.“²⁵

Сужавање појма и обима прераде (ревизије) АГЗ потврђује и одлука од 1. новембра 1922. године. Тада је прочитано Перићево писмо поводом дела АГЗ „О заузимању наследства у државину“ (§§ 797–824), која је њему поверена на израду. Према његовом мишљењу, та глава грађанског законика или има да остане онаква каква је или да се замени читавим једним новим системом како су то учинили и најмодернији грађански законици, немачки и швајцарски, „имајући при том, по потреби у виду и Законик Хрватске и обазујући се у исти мах где би томе било места, и на Француски грађански законик“.

²⁴ АС, ЖП, 67.

²⁵ АС, ЖП, 67.

Приватно-правни одсек је након свеобухватног разматрања тог питања закључио: „Да и при изради петнаесте главе грађанског права, треба остати код аустријског законика, остављајући слободу редактору г. Перићу, као и осталим редакторима за друге партије овог законика, да учине само такве измене у колико не стоје у супротности са осталим прописима Хрватског грађанског законика.“ Изменама и допунама је, дакле, требало само језички дотерати текст, учинити га јаснијим, да би се избегла различита тумачења. Напоследку, од редактора се тражило да, колико је то могућно, задрже ред параграфа.²⁶

У погледу метода кодификовања, Перић је, с правом, закључио, да је колебање између рецепције и прераде (ревизије) АГЗ довело на крају до потпуне преваге идеје рецепције (уз местимично, истина ретко, угледање на друге, савремене грађанске законике). Перићевим речима казано, не само „да није било прераде, него се је задржала и сама стилизација АГЗ-а“ (Perić 1939, 6).²⁷

3. ПЕРИЋЕВО МИШЉЕЊЕ О ЈЕЗИКУ И ТЕРМИНОЛОГИЈИ ПРОЈЕКТА ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА

Пре почетка седнице комисије 25. марта 1929. године, Живојин Перић је дао изјаву којом се успротивио изједначавању терминологије. Он је казао да не постоји српско-хрватско-словеначки језик, да се Србија намећу аустријски и немачки закони, да је „то нека врста интелектуалне окупације“.²⁸

Перић је имао намеру да то важно питање покрене у јавности и зато обавештава „чланове комисије да (му) не би после замерили“ да их није „о томе раније обавестио“.

После те изјаве уследила је кратка дискусија. Председавајући Несторовић је сматрао да су неки изрази у пројекту неразумљиви и

²⁶ Записник са седнице Приватно-правног одсека Сталног законодавног савета Министарства правде одржане 1. новембра 1922. године. АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8 (л. 1–2).

²⁷ Насупрот Перићу, Мауровић, као поборник потпуне рецепције, замерао је свако одступање од изворника: „Закључено (је), да се у горе споменутих аустријским законима чине само збиља потребне промјене. Међутим се сама комисија није држала ове своје одлуке, те је у гдјекојим поглављима и на многобројним мјестима далеко прешла границе, које си је првобитно поставила“ (Maurović 1934, 3–4).

²⁸ Аутор ових редова је тој Перићевој изјави посветио други део свога рада под називом „Живојин Перић о језику у законима“.

непојмљиви „широкоме свету“, али да рад на пројекту треба да буде заснован на компромису и да стога текст не треба мењати. Крек је држао да је Перићев предлог дошао одвећ доцкан. Мауровић је био „у опште противу предлога г. Перића“.²⁹ Тиме је дискусија окончана, али је питање језика и терминологије будућег грађанског законика остало отворено и на одређени начин је утицало на судбину кодификаторског рада.

Тако је стајало у записнику са седнице од 25. марта 1929. године. Као подлога за ту изјаву послужио је Перићев текст у рукопису на девет листова (18 страна), који је на његов захтев постао саставни део записника са те седнице.

То се дешава после увођења личне власти краља Александра Карађорђевића 6. јануара 1929. године. Врх власти је одлучио да убрза такозвано „изједначење законодавства“, то јест да се што пре усвоје бројни законски предлози који су чекали због кризе у раду Народне скупштине. Тако се и десило. Велики број законских предлога монарх је прогласио указом, који је садржао и текст закона. Врх власти је намеравао да усвоји и пројекат грађанског законика. О тој намери и о важности која је придавана доношењу грађанског законика сведочи то што је већ 2. фебруара 1929. године настављен рад на грађанском законуку, дакле, само двадесет шест дана после државног удара.

Управо „изједначењу законодавства“ Перић је посветио почетак свог текста: „Политика наше државе код изједначења законодавства носила је обележје да то изједначење изведе што пре и да оно буде што потпуније. Та политика била је последица унитаристичкога и централистичкога уређења државе.“ Перић је био за федералистичко уређење, које не би довело до тако брзог и потпуног изједначења законодавства. Међутим, ако се, ипак, мора приступити изједначавању целог законодавства „без одлагања“, то треба учинити уз свођење штетних последица на најмању меру. Најмања мера штетних последица би била, према Перићевом мишљењу, ако би се законодавство изједначило на нивоу идеја, правних установа, а не, дакле, на нивоу језика и терминологије у законима.

Он критикује члан 3 Устава од 28. јуна 1921. године који је прогласио као званични језик српско-хрватски-словеначки језик, „пошто фактички један такав језик не постоји“. Словеначки се толико разликује од српског језика да он, Живојин Перић, како каже, боље разуме бу-

²⁹ АС, ЖП, 67.

гарски него словеначки. Ни хрватски и српски „нису потпуно један језик“. За Перића је српско-хрватско-словеначки језик једна политичка конструкција, која се лингвистички тешко могла бранити.

Он је, с правом, тврдио: „Не постоји још, дакле, један општи југо-словенски језик као што не постоји још ни југословенска народност.“ Срби, Хрвати и Словенци „нису још етнички једно“. Међутим, он је веровао да ће бити једно, а да би се то постигло, полагао је наде у велику улогу државе.

У овим речима је изражена суштина Перићевог излагања: „Ми, Срби, учинили смо код идејнога изједначења закона велике уступке. Најпре је као што знате, имао да се изради један нов Грађански законик за нашу Државу, затим се од тога одустало и решило да се узме Аустријски (Хрватски) Грађански Законик са његовим Трима Новелама од год. 1914–1916. али да се преради па се и то напослетку напустило и остало при томе да се Аустријски Грађански Законик просто преведе и да тако постане општи Грађански Законик за целу Државу, па, дакле, и за Србију. И иначе, у области приватнога и кривичнога права (материјалнога и формалнога) просто су пренесени или ће се пренети Аустријски односно Мађарски закони у предратну Србију: овде ће се, тако рећи, начинити *tabula rasa* од Српскога законодавства и на место њега су дошла или ће доћи законодавства југословенских покрајина које су припадале ранијој Аустро-Угарској Монархији: интересантан случај да једна Држава која је победила узме законодавство побеђене Државе, Аустро-Угарске, једна врста интелектуалне окупације.“

Перић признаје велику вредност аустроугарског законодавства, „које ми Срби високо ценимо као једно од најкултурнијих законодавстава“. Међутим, ни Срби нису „ту тако заостали“. Законодавство се развијало у континуитету сто година и пред Велики рат (1914–1918. године) Србија је, према Перићевом мишљењу, „имала релативно потпуно и напредно законодавство“.

Он је сматрао да би у Србији било најбоље поћи од домаћег законодавства и усавршавати га, допунама и изменама, „законодавством страних културних држава, а, најпре, законодавством“ аустроугарским, које је у примени у југословенским земљама, „зато што се данас, ми Срби из Србије, налазимо заједно у једној и истој Држави са тим земљама“. На тај начин би се истовремено унапређивало српско законодавство и постепено изједначавало са законодавством других покрајина нове државе. И Србији „би се признао карактер једне земље која је, и пре Уједињења, била на извесној висини у погледу законодавства и која је, такође, и у том погледу унела једну активу у нову Државу“.

Али када већ није било тако и „кад смо ми Срби, у интересу општем учинили овде концесије које се нису управо слагале са нашом сасвим умесном осетљивошћу“, онда бар не треба прихватити да ти закони буду написани језиком и терминологијом „који апсолутно нису наши, српски“.

Говорећи о језику нацрта грађанског законика, Перић је понављао да не постоји српско-хрватско-словеначки језик и да је за основу узето хрватско издање АГЗ. Истицао је да „хрватска, терминологија толико се, често, разликује од наше да ће она бити нашим судијама и у опште Србима сасвим неразумљива. Да напоменем само два три примера: пораба (место закуп), порук (место јамац), предмњева (место претпоставка, у смислу *die Vermutung, la suppositio*), преживитак (не знам да ли је ово узето баш из хрватскога језика): то су само примери речи које почињу на п. Преводећи аустријске законе, чија терминологија је, сасвим природно, као старија била израђенија него хрватска, хрватски правници су често ковали сасвим нове речи, речи којих, сигурно, није било у народном хрватском говору“. И иначе, мислио је Перић, утицај аустријских Немаца и Мађара на хрватску интелигенцију био је велики и поред настојања Хрвата да очувају своју народну индивидуалност, дошло је „до језичке подвојености у Хрватској и Славонији: с једне стране био је говор народних маса, специјално сељака, који се, претпостављам, не одваја у битности од нашега, српскога, језика, и језик интелигенције, књижевни, који је морао бити прилично неприступачан широким народним масама“. Због тога је, сматрао је Перић, и сам начин изражавања у хрватским законима рађеним по аустријским законима (често простим превођењем) био такав да се добио један језик који је био по пореклу словенски, али „по конструкцији и начину изражавања био је мање више немачки“.

Перић је истицао огроман значај и домашај грађанског законика: „То је Законик који је, од свих закона, највише уткан у живот једнога народа.“ А питање језика и терминологије тог законика је прворазредно, те Перић закључује: „...какав ћемо ми језик дати Србима у новом Грађанском законнику, то није само питање Права и Закона него то је питање много шире, питање културно... питање наше, српске, духовне еволуције.“

Перић подсећа да ће српске судије „већ самим тим што добијају... нове законе (аустријске односно хрватске или мађарске)“ бити годинама „у инфериорном положају, у упоређењу са својим колегама са оне стране Дрине, Саве и Дунава, при вршењу своје службене, судске, дужности“. Њихове колеге ће наставити да суде по истим законима, док ће српске судије морати да се упознају са новим законима. „За дуже време српске

судије биће, мање више, у положају судија једне недовољно културне државе у коју су, из културних држава унесени нови закони у којима се они тешко сналазе.“

Ако је већ тако и ако мора бити тако, онда, рекао је Перић, „бар треба српским судијама дати те нове законе а специјално најважнији међу њима, Грађански законик на једном њима што приступачнијем језику са терминологијом коликогод је могућном њима ближом и са којом би се они мање више сродили“. У супротном, новим грађанским закоником увеле би се у српски језик такве новине „које би мењале његове особине и његову индивидуалност“, а управо је језик оно што „највише карактерише једну народност“.

Перић је сматрао да језик и терминологија у новим законима треба да буду подједнако блиски и подједнако удаљени од српског, хрватског и словеначког племена, у језичком смислу. Ако не би било тако, онда за Србе то не би значило неку етапу у језичком изједначавању „него просто једнострано напуштање, од наше стране, наше националне индивидуалности у корист индивидуалности друга два југословенска племена, једна врста етничког империјализма на нашу, српску, штету“. Таквом законодавном унификацијом би се унитарна и централистичка организација „наше државе окренула баш против Срба, осумњичених, неправедно, да су хтели такву организацију ради изједначења у смислу неког српскога империјализма“.

Нацрт грађанског законика, према Перићевом мишљењу, требало би да има три издања: српско, хрватско и словеначко. „Хрватско издање већ имамо, то је овај нацрт – а могао би се он, ако би Хрвати хтели, још више дотерати према њиховој терминологији и начину изражавања.“ Српско и словеначко издање би тек требало сачинити.³⁰ Српски нацрт би требало да прегледа једна специјална комисија од српских филолога и српских правника. Филолози би се потрудили да „нашем Нацрту дају језиковно српски облик, а правници би били ти да мотре да се, том приликом, не промени“ смисао било језички било идејни.

Перић подсећа да је ШГЗ 1907–1912. (и Облигациони 1907–1911) године издат на немачком, француском и италијанском језику, а да се немачки текст узима као оригиналан. У том смислу, предложио је да се као оригиналан, у нашем случају, узме „текст овога Нацрта који смо израдили“.

³⁰ У кратком тексту из 1940. године Перић је, уместо три издања, сугеришао два: српско-хрватско и словеначко. У случају потребе, словеначко издање би било тумачено текстом српско-хрватског издања грађанског законика (Перић 1940, 370).

Укратко, будући грађански законик би требало да буде јединствен идејно, по установама, али исписан на три начина – „начин српски, хрватски и словеначки“ – и да има три издања како би био „најразумљивији сваком од три племена“. Само време и језичко-терминолошка еволуција могу, „мирно и без ичијега наметања и империјализма“, довести једнога дана до потпуног изједначења и „до једног општег југословенскога језика“, језика који Перић фигуративно назива, „југословенски есперанто“.

Само неко чврст и особен као Живојин Перић могао је оспоравати постојање једног народа и језика у време када је то била званична државна идеологија. Ни три месеца од увођења диктатуре, у пуном жеку кампање о интегралном југословенству. Перић је то осећао и зато је истакао да не зна „да ли ће и колико бити резултата“ од његовог предлога. Али он није могао да пређе преко тога питања, како је рекао, ни као Србин „ни као припадник југословенскога етничкога стабла“. Грађански законик са таквим језиком и терминологијом изазвао би „код нашега, српскога дела југословенске расе, негодовање, протесте, противљење“. „Пошто не постоји парламент“, Перић је рекао да ће то важно питање покренути „преко дневних листова, часописа и предавања у стручним удружењима“. На крају је записао: „Тога ради, ја бих саставио један речник свих оних термина, речи и начина изражавања који не би требали да нађу место у једном Грађанском законнику намењен и нашим, српским, судијама и другим властима, као и самим српским народним масама. Речи, термини и начини изражавања с којима ја не бих смео, ако би они остали у Грађанском законнику који би се имао примењивати и у Србији, појавити се у своме Ваљеву, као што би, напротив, то могли многопоштовани чланови ове Комисије Г. Г. Мауровић и Крек у своме Крижевцу односно Крању.“³¹

Перић је тим текстом и изјавом од 25. марта 1929. године отворио питање језика и терминологије будућег грађанског законика о коме је вођена велика полемика у наредним годинама (о томе: Јанковић 1931, 1–5; 1932, 173–182; Мауровић 1932, 1–5; Марковић 1936, 8–12).

Поново се огласио тим поводом на седници Комисије за писање грађанског законика 13. маја 1932. године, када је Комисија завршила друго читање целокупног нацрта грађанског законика. Из записника се сазнаје: „Да се са терминологијом пројекта више пута није могао сложити. Он сматра пројекат као рад Комисије, који ће сваки члан у главном

³¹ АС, ЖП, 67.

бранити, али ипак он задржава себи право да у погледу терминологије своје одвојено мишљење и у јавности заступа.“ Крек је истакао право сваког члана Комисије да износи своје мишљење у јавности не само поводом терминологије већ „и у самој ствари“. Са тим су се сагласили сви чланови Комисије и заступник министра правде Ајзнер.³²

Перић се питању правне терминологије и „немалих тешкоћа код састављања Предоснове“ вратио у „Предговору“ његовог *Образложења* (коме ће бити посвећен наредни део овог рада). Навео је неколико примера са којима су се писци Предоснове имали да изборе. Најпре помиње да је из хрватског права у српско, „са разлогом“, узет израз „правоснажан“ (*rechtskräftig*). (У српском праву су се служили изразом „извршан“, али он се не поклапа увек са изразом „правоснажан“.)

Указао је на то да у српском праву нема адекватне речи за хрватску реч „предмњева“, која је употребљена у Предоснови. Наиме, у српском постоји само реч „претпоставка“, која има два значења: 1) *die Voraussetzung (la condition)* – претпоставка, и 2) *die Vermutung (la supposition)* – претпостављање, слуђење. У хрватском реч „предмњева“ значи само *die Vermutung*, а „претпоставка“ је једино *die Voraussetzung*. Писци Предоснове су у овом случају дали предност хрватском термину јер је био прецизнији, док би српски термин давао повода сумњи о коме од два значења је реч.

Проблем је наступао када су за исти правни појам у српском и у хрватском постојала два различита техничка термина. Перић наводи следеће термине:

Српски	Хрватски
Пуноважан и непуноважан	Ваљан и неваљан
Пристанак	Привољење
Стараоштво	Скрбништво
Држалац	Поседник
Службеност	Служност
Пријам	Прихват
Услов	Увет
Опозивање	Укидање

³² Записник са седница комисије за израду грађанског законика одржане 13. маја 1932. године. АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8 (л. 1–5).

Закуп	Пораба
Јамац	Порук
Јамство	Поручанство
Дејство	Учинак
Сметња	Запрека

Писци Предоснове су, како сведочи Перић, у тим случајевима правилни компромисе: негде су превагу давали српском негде хрватском изразу, а негде су, опет, оставили оба израза од којих је један у загради, примера ради: „Уговор о послузи (о посуди)“ (Perić 1939, XVI–XVII).

Још једном се Перић вратио језику и терминологији Предоснове. То је било у Одбору за терминологију при Министарству просвете и вера у Влади Милана Недића под немачком окупацијом. Сачуван је документ под називом „Седнице Одбора за терминологију“. Из тог документа се сазнаје да је 19. јула 1943. до 15. јануара 1944. године одржано укупно четрнаест седница Одбора. На првој седници од 19. јула 1943. године „одлучено је да се прво почне са прегледом правне терминологије у Предоснови грађанског законика за Краљевину Југославију од год. 1934“.³³ Искрпно излагање о раду Одбора и Перића у њему излази из оквира овога рада. Овде ће бити укратко саопштени резултати истраживања које је аутор ових редова обавио другом приликом.³⁴ Наиме, Одбор за терминологију и Перић учинили су бројне измене у тексту Предоснове. Међутим, те измене великим делом нису биле крупне и тешке него, напротив, мање и лакше интервенције у тексту. На основу тога може се рећи да је текст Предоснове био веома добар и употребљив и да је био подобан да постане законски текст. То, такође, говори да је Перићева критика језика и терминологије будућег грађанског законика из 1929. године пренаглашавала значај разлика.

4. ПЕРИЋЕВО ОБРАЗЛОЖЕЊЕ §§ 1–319 ПРЕДОСНОВЕ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА ЗА КРАЉЕВИНУ ЈУГОСЛАВИЈУ ИЗ 1939. ГОДИНЕ

На помињаној седници Комисије за писање грађанског законика од 13. маја 1932. године одлучено је, између осталог, да Перић у сарадњи

³³ Седнице Одбора за терминологију из 1943. и 1944. године. АС, ЖП, 60.

³⁴ Томе је посвећен трећи део рада „Живојин Перић о језику у законима“.

са Спасојевићем изради образложење (мотиве) нацрта грађанског законика.

Комисија је том приликом, како је већ казано, нацрт грађанског законика назвала „Предоснова“ јер тај нацрт није био дефинитиван. Заступник министра правде Ајзнер изнео је мишљење да би образложење требало „бити састављено по прилици онако како је састављен Увод другог мађарског нацрта од 1914. године. Оно дакле не би требало да буде сувише опширно и морало би садржавати у главном историјат рада на Грађанском законнику и главне најважније тачке у којима је Комисија одступила од текста Грађанског законика“. Мауровић је рекао да му се предложени начин образложења „никако не свиђа“, то јест да образложење не би требало да садржи само кратки историјат рада на Грађанском законнику него би требало да „обухвати стварно оправдање свих одступања од узора, т. ј. од аустр. грађ. законика“.³⁵

Предоснова је објављена у првој половини идуће, 1934. године. Перић је написао образложење (мотиве) 1–319. параграфа Предоснове, које је службено објавило Министарство правде 1939. године (Perić 1939, III–V).

Перић је свој рад на *Образложењу* описао у „Предговору“ на следећи начин. На *Образложењу* је почео да ради у складу са смерницама добијеним на седници од 13. маја 1932. године. Убрзо је увидео да такво образложење не би било од користи онима који би били позвани да се о њему изјасне, нарочито у покрајинама где није био на снази АГЗ са трима ратним новелама (практично све, изузев Далмације и Словеније).

Према Перићевом мишљењу, Министарство правде је достављањем Образложења и текста Предоснове стручним телима и појединцима желело да добије што детаљнија мишљења и примедбе на Предоснову како би дефинитиван нацрт југословенског грађанског законика имао што више изгледа да буде усвојен од законодавне власти. „Специјалисти који добију Предоснову на мишљење“ треба да буду у стању да своје напомене дају довољно опширно. А то ће бити у стању, ако добију „образложење које ће, мало подробније, указати на главне идеје Предоснове и тако ову начинити приступачнијом стручњацима“.

Перић је наглашавао важност грађанског законика за једну државу, да „се не сме хитати“ у његовом доношењу и да је „важнија његова

³⁵ Записник са седница комисије за израду грађанског законика одржане 13. маја 1932. године. АЈ, Мп КЈ, 63, ф. 8 (л. 1–5).

ваљаност а не брзина којом је донесен“. Због тога је Перић мислио да његово образложење не треба да буде само поређење између текста АГЗ и Предоснове него „један коментар *grosso modo*“ бар „најглавнијих норми“ Предоснове у односу на „велике европске грађанске законике, француски, немачки и швајцарски“.

Перић је истакао да је „Комисија стала на гледиште да се држи не само система АГЗ-а него и самог његовог текста што дословније“ и запитао се да ли његово образложење треба да буде у обиму који он предлаже. Потврдно је одговорио на то питање јер примедбе на Предоснову могу бити корисне модификације.

Обавестио је Министарство да ће наставити рад на писању *Образложења* под условом да то буде „његово образложење“, с којим би се бар у главном цртама сложио и Спасојевић. Перић је био против учешћа комисије у том раду, иако би образложење било „састављено, у начелу, саобразно идејама комисије“ и њој достављено „на преглед и примедбе“, о којима би Перић (и Спасојевић) „водили рачуна при дефинитивној редакцији образложења“.

На крају, моли „и Министарство и комисију за извињење што ово питање тек сада поставља... Најпре, потписани није могао пре него је почео радити образложење, увидети недовољност онога начина образложења који му је био препоручен, а, друго, што из узрока независних од његове воље, потписани није могао раније ући у овај посао“. Перић додаје „да тај посао није ни мало прост“: морао је да прочита текст Предоснове и сравни га са АГЗ, са новелама, као и записнике са седница комисије, реферате и издвојена мишљења о односним деловима Предоснове, друге текстове. Ипак, „ако би било решено“ да продужи рад на образложењу, како је предложио, Перић је рекао да се нада да би могао „са њим бити готов за два месеца“. То његово писмо од 7. августа 1934. године било је послато из Оберурнена, из Швајцарске. На полеђини последњег листа писма је, под датумом 11. септембра 1934. године, руком написано да је одлучено да проф. Перић „продужи израду образложења на оној основи, на којој је он то учинио са партијом до сада датом Министарству; да се то образложење објави као образложење г. Живојина Перића“.³⁶ На исти начин се изјаснио и

³⁶ Писмо Перића Министарству правде од 7. августа 1934. године. АС, ЖП, 71 (л. 1–7).

Иван Мауровић у писму од 3. септембра 1934. године упућеном Министарству правде.³⁷

У „Предговору“ *Образложења* Перић је описао свој *modus operandi*. У објашњењу појединих одредаба Предоснове, он се „служио на првом месту“: записницима седница комисије, рефератима, елаборатима и посебним мишљењима чланова комисије, одлукама бечког Врховног суда, главним европским законима: француским, немачким и швајцарским, али местимице и бразилским и кинеским. Напомиње да се користио методом упоредног права да би „препоручио извесне установе страног права“ које би се могле употребити „за наше законодавство“. Подсећа да је ту пре свега реч о европском приватном праву, које је у суштини римско приватно право (изузме ли се његово „објективно право о робовима“). „Односно књижевности“, записао је Перић, „којом се је потписани служио у свом Образложењу, то су, у главном, уџбеници и системи новијих издања: монографије по правилу нису узимане у вид, прво зато што је литература Приватнога Права једна од најмногобројнијих у Праву те се је потписани морао ограничити на најнужније изворе, а, друго, што је Образложење, већ и самом употребом ових последњих извора, прешло границе једног обичног... експозеа мотива.“

На крају Перић износи разлоге због којих је *Образложење* изашло тако касно, „тако рећи, *post festum*“: шири захват него што је било препоручено, његова заузетост, компликованост у слагачко-штампарском раду. Он се ипак „усуђује надати да и овако задоцнело Образложење ће бити... од извесне користи“. Образложење је требало заједно са Предосновом бити послато стручњацима на мишљење и оцену, да би тако настала коначна основа грађанског законика, која би била упућена народном представништву на усвајање (Pegić 1939, X–XV, XVIII–XIX).

Тако је настало Перићево *Образложење* чланова 1–319 Предоснове грађанског законика за Краљевину Југославију на 340 страна, које је објављено 1939. године. Међутим, *Образложење* није могло послужити намераваној сврси. Велики труд и залагање чланова комисије који су радили на Предоснови био је узалудан јер су историјске околности спречиле доношење грађанског законика у међуратној Југославији.

³⁷ Препис поменутог писма Мауровића Министарству правде од 3. септембра 1934. године. АС, ЖП, 71.

ИЗВОРИ

- [1] Архив Југославије, Министарство правде Краљевине Југославије, фонд 63.
- [2] Архив Србије, Фонд Живојина Перића.
- [3] *Предоснова грађанског законика за Краљевину Југославију. Текст.* 1934. Београд: Министарство правде.
- [4] *Службене новине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца* 23, од 2. фебруара 1929.
- [6] *Tumač Občetu austrijskomu građanskomu zakoniku. Knjiga druga. §§ 531–1502, 1,* napisao Adolfo Rušnov, drugo prerađeno i popunjeno izdanje priredio Dr. S. Posilović, Zagreb (без навода године издања).

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Eisner, Bertold, Mladen Pliverić. 1937. *Mišljenje o predosnovi Građanskog zakonika za Kraljevinu Jugoslaviju.* Zagreb: Pravni fakultet.
- [2] Јанковић, Драгутин. 1–2/1931. „Дух и језик закона“. *Бранич* XVI (VII). Београд. 1–5.
- [3] Јанковић, Драгутин. 3/1932. „Дух и језик закона“. *Архив за правне и друштвене науке* XXII, друго коло, књига XXIV (XLI). Београд. [1] 173–182.
- [4] Мауровић, Иван. 1/1932. „Дух и језик закона“. *Архив за правне и друштвене науке* XXII, друго коло, књига XXIV (XLI). Београд. 1–5.
- [5] Maurović, Ivan. 1934. *Izveštaj o Predosnovi građanskoga zakonika za Kraljevinu Jugoslaviju.* Zagreb, без навода године (на петој страни предговора наведено је да је написан почетком августа 1934. године).
- [6] Мирковић, Зоран С. 2020. Кодификовање грађанског законика нове државе и његово место у историји међуратних европских кодификација. 267–300. *Сто година од уједињења – формирање државе и права*, зборник радова, ур. Борис Беговић и Зоран С. Мирковић. Београд: издавач Правни факултет Универзитета у Београду.
- [7] Мирковић, Зоран С. 2021. Живојин Перић о језику у законима. *Живојин М. Перић – личност и дело*, зборник радова са Научног скупа посвећеног 150. годишњици рођења професора Перића, одржаног на Правном факултету Универзитета у Београду 5. и 6. децембра

2019. године. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, у штампи.
- [8] Perić, Živojin. 1939. *Образложење §§ 1–319 Предоснове грађанскога законика за Краљевину Југославију*. Београд: Министарство правде.
- [9] Перић, Живојин. 5–6/1940. О језику у Предоснови грађанскога законика за Краљевину Југославију. *Архив за правне и друштвене науке* XXX, друго коло, књига XL (LVII). Београд. 369–372.
- [10] Radovčić, Vesna. 1975. Pokušaj kodifikacije građanskog prava u staroj Jugoslaviji („Predosnova građanskog zakonika za Kraljevinu Jugoslaviju“). *Radovi* 7. Zagreb: Sveučilište – Institut za hrvatsku povijest.
- [11] Slapnicka, Helmut. 1973. *Österreichs Recht außerhalb Österreichs. Der Untergang des österreichischen Rechtsraums*. Wien.

Zoran MIRKOVIĆ, PhD

Professor, University of Belgrade Faculty of Law, Serbia

THE WORK OF ŽIVOJIN PERIĆ ON THE CODIFICATION OF THE CIVIL CODE OF INTERWAR YUGOSLAVIA

Summary

Živojin Perić’s work on codifying the civil code was analyzed through four questions. 1) Participation in the work of the body for drafting the Civil Code and its work on the text of the Code. 2) Perić’s opinion on the codification method that was applied. 3) Perić’s opinion on the legal terminology in the 1934 Draft Civil Code for the Kingdom of Yugoslavia. 4) Perić wrote the explanation (motives) 1–319. paragraph of the Draft Civil Code, which was officially published by the Ministry of Justice in 1939.

Key words: *Živojin Perić. – Civil Code. – Codification. – Interwar Yugoslavia.*

Article history:
Received: 11. 1. 2021.
Accepted: 7. 2. 2021.